

Arş. Gör.
Doğan ÖZLÜK

Anadolu Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
doganozluk@yahoo.com

Eser Geçmişi: 27 Tem 2017 / 11 Ağu 2017

KİTAP TANITIMI

Ehli-sünnet-i İnan Firsatha ve Çalışma / İnan'da Ehli-sünnet İmkânlar ve Sorunlar

Aras Yayınları, Senendec, İnan, 2016 (1394 hicri şemsi)

Milli kütüphane Numarası: 353/297

Abdulzahir Sultani

E-ISSN: 2458-7672

İran'da Ehlisünnet: İmkânlar ve Sorunlar" başlıklı bu kitap, Lübnan'da İmam Avza'i Üniversitesi İslami Araştırmalar Bölümü'nde Abdulzahir Sultani tarafından yapılmış bir doktora tezidir. 2011-2014 yılları arasında Arapça olarak kaleme alınan bu tez, yazarın kendisi tarafından Farsçaya tercüme edilmiş ve 2016 yılında İran'ın Kürdistan eyaletine bağlı Senendec şehrinde Aras Yayınları tarafından basılmıştır. Kitabın yazarı İranlı ve Ehlisünnet mensubu olup hem İran'da Ehlisünnete ait medreselerde ilim tahsil etmiş hem Ehlisünnetle ilgili çeşitli araştırmalar yapmıştır.

Adından da anlaşılacağı üzere kitap İran'da Ehlisünnetin imkânları ve güçlükleriyle/sorunlarıyla birlikte mevcut durumunu ortaya koymayı ve sorunların çözümüne yönelik bazı öneriler sunmayı hedeflemektedir. Yazarın da ifade ettiği üzere İran'da Ehlisünnet konusuyla ilgili bu kapsamda bir çalışma, hem İran'da hem diğer ülkelerde bir ilk olma özelliğini taşıması bakımından önemlidir. Şüphesiz bundan önce de İran'da Sünnilerle ilgili yazılmış çeşitli bilimsel makaleler, köşe yazıları ve bildiriler söz konusudur. Ancak bu kitap İran'da Ehlisünnet olgusunu tarihi, coğrafi, kültürel, siyasi ve iktisadi açıdan olduğu kadar; dil, kavim, nüfus, sahip oldukları medreseler, dini/kültürel merkezler, hayır kuruluşları vd. boyutlarıyla da ele alması bakımından en kapsamlı ilk eser olma özelliğini taşıyor. Bu açıdan bakıldığında Türkiye'de, İran Sünnilerinin durumu; ilgi, merak ve gündem konusudur. Ancak buna rağmen Türkçe kaynaklarda İran'da Ehlisünnetin varlığı, durumu, imkânları ve sorunlarıyla ilgili sağlıklı, objektif ve yeterli malumat bulunduğunu söylemek güçtür. Zira mevcut bilgiler genelde ilmi hüviyete haiz olmaktan uzak ve yanlı olmaktadır. Nitekim yazarın kendisi de İran'da Ehlisünnet konusuyla ilgili ifrat ve tefrite kaçan kanaatlere dikkat çekmekte ve kendi çalışmasında bu durumdan kaçınmaya çalıştığını şu ifadelerle dile getirmektedir.

"Çalışmamın temel amacı ve esası, gerçekliğe dayanmaktadır. Bu nedenle İran'da ehlişünnet konusunu ifrat ve tefritten uzak bir bakış açısıyla yazmaya çalıştım. Zira kimi zaman bu Sünni azınlığın durumuyla ilgili o kadar çok duygu sömürüsü yapılıyor, mazlumiyet havası estiriliyor ve ifrata kaçılıyor ki; sanırsınız ki bütün Sünniler hapisteler, ölümcül bir baskı altında yaşamaktalar ve hiçbir hareket, faaliyet, kıyımdama ve hayat hakları yok! Yine kimi zaman da tam tersine öyle bir hava estiriliyor ve tefrite kaçılıyor ki; sanki İran'da Sünniler en ideal devlette, bir medinetü'l fâzılada, bir ütopyada yaşıyorlar ve hiçbir sorunları yok, durumları da diğer vatandaşlardan çok daha iyiymiş gibi!" (s. 32).

İşte bu nedenle kitabın öncelikle Türkiye kamuoyuna tanıtılmasının, ardından tüm eserin tercüme edilerek Türkçeye kazandırılmasının önemli olduğu kanaatindeyiz (Bu arada eseri Türkçeye çevirme çalışmamızın inşallah yakında biteceğini belirtmiş olalım). Eser, bir doktora tezi çalışması olduğundan ana bölümlerden önce "çalışmanın amacı, yöntemi, önemi, ilgili alanyazın ve özet" gibi başlıkları da içermektedir. Bunun dışında kitap giriş, birinci kısım, ikinci kısım ve sonuç bölümlerinden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde "İran coğrafyasına ve tarihine kısa bir bakış; İranlıların nüfusu, dinleri, dilleri ve ülkenin yönetim yapısı; Bir Mezhep olarak Ehlisünnetin tarihi ve tanıtımı ile geçmişten bugüne İran'da Ehlisünnet" konuları ele alınmaktadır. "İran'da Ehlisünnetin siyasi toplumsal ve kültürel dokusu" başlığını taşıyan birinci kısım üç bölümde ele alınmaktadır. Birinci bölümde Sünnilerin coğrafi bölgelere göre ikamet yerleri, mensup oldukları kavimler, konuştukları diller ve hangi bölgede Ehlisünnetin hangi mezheplerinin yaygın olduğu açıklanmaktadır. İkinci bölümde Sünnilere ait dini ve kültürel merkezler hakkında bilgilere

yer verilmektedir. Dini merkezler başlığı altında Sünnilere ait medreseler, hayır kuruluşları ve camiler; kültür merkezleri başlığı altında ise Sünnilerin kurduğu yayınevleri, dergiler, süreli yayınlar, Kur'an ve kültür merkezleri ele alınmaktadır. Üçüncü bölümde ise İran'da Sünniler arasındaki fikri, dini ve mezhebi yapılanmalar, cemaatler ve hareketler söz konusu edilmektedir.

Kitabın ikinci kısmı "ülkenin siyasi, kültürel ve ekonomik sisteminde Ehlisünnetin rolü" başlığını taşımaktadır. Bu kısım altı bölümde ele alınmıştır. Birinci bölümde İranlı Sünnilerin İran'daki diğer din mensupları, mezhepler, siyasi partiler ile seküler, milliyetçi vd. akımlarla ilişkileri tartışılmaktadır. İkinci bölümde İran'da Ehlisünnetin siyasi sistem, yasama, yürütme, yargı ve önemli devlet kurumları ile ilişkisi, onlar üzerindeki etkisi ve rolü; üçüncü bölümde Sünnilerin ilim ve kültür merkezleri ile kültürel ve düşünsel faaliyetlerdeki payı; dördüncü bölümde Sünnilerin tarım, ticaret, sanayi, hayvancılık ve diğer meslek alanlarında ülke ekonomisi içindeki yeri; beşinci bölümde sahip olduğu dini, ilmi, kültürel, siyasi, toplumsal ve ekonomik imkânlar ve fırsat alanları bakımından İran'da Sünnilerin geleceği; altıncı bölümde ise karşı kaşıya buldukları düşünsel, kültürel, toplumsal, siyasi, iktisadi ve tabii sorunlar, zorluklar ve engeller açısından İran'da Ehlisünnetin geleceği konuları ele alınmaktadır. Kitabın genel çerçevesi hakkında verilen bu bilgilerden sonra, İran Sünnileriyle ilgili eserde yer verilen belli başlı bilgileri paylaşmakta yarar görüyoruz.

Geçmişten Bugüne İran'da Ehlisünnet

Geçmişte Emeviler, Abbasiler, Selçuklular, İlhanlılar vd. döneminde İran halkının büyük bir çoğunluğu Sünni'ydi. Bu dönemlerde İran'da yetişen ve tüm İslam dünyasında bilinen İsfahani, Razi, Cami, Taberi gibi onlarca İranlı ilim adamı bunun en önemli göstergelerinden biridir. Tabii, zaman zaman bu durumun değiştiği ve Büveyhoğulları ile Zeydiye gibi devletlerin hüküm sürdüğü dönemlerde Şiiliğin İran topraklarında yayıldığını da ifade etmek gerekir. Safevi devletiyle birlikte bu yayılma daha da arttı ve İran halkının çoğunluğu Şiileşti. Ancak bugün yine İran'da önemli oranda Ehlisünnet mensubunun bulunduğunu vurgulamak gerekir.

Günümüzde İran'da Ehlisünnet

Bugün 78 milyon nüfusa sahip İran'da nüfusun çoğunluğunu (% 98 civarı) Müslümanlar oluşturmaktadır. Müslümanlar dışında Bahaî, Sâbiî, Zerdüş, Yahudi ve Hıristiyan azınlıklar da yaşamaktadır. Yine İran'ın resmi dili Farsça ve ülke nüfusunun çoğunluğu Fars olmakla birlikte; İran'da önemli oranda farklı kavimlere mensup Türkçe, Kürtçe, Beluçça, Arapça, Türkmence ve Lurca dilleri ile Gilekî, Talişça, Benderi ve Sistanî gibi lehçeleri konuşan kavimler de bulunmaktadır. İran'da nüfus sayımlarında mezheplere dair resmi bir kayıt tutulmadığından Sünnilerin oranı ile ilgili çok farklı rakamlar verilmektedir. Gerçeklerden uzak bir biçimde İran'daki Sünnilerin sayısının 4 milyondan fazla olmadığını ileri süren de var, çok abartarak Sünnilerin 25-30 milyon olduğunu iddia eden de. Nitekim yazar da gerek bu konuda yaptığı detaylı okumalardan, gerekse saha araştırmalarından net bir sonuca varamadığını, kendi tahmininin ise, sonradan Sünnileşenler hariç, Ehlisünnetin sayısının 10 milyon 500 bin civarında olduğunu ifade etmektedir. İran'da Sünnilerin nüfusu konusunda net bir rakam olmamakla birlikte yazar, konuyla ilgili az çok bilgisi ve araştırması olan herkesin bu sayının en az 10 milyon olduğu noktasında hemfikir olduğunu da vurgulamaktadır.

İran'da yaşayan Sünniler Kürt, Beluç, Fars, Türkmen, Arap ve Türk gibi muhtelif kavimlere mensuptur. Beluçlar, Horasan Farıları ve Türkmen Sünniler arasında yaygın olan fıkhî mezhep Hanefiliktir. Kürtler, Talişler, Türkler ve güneydeki Fars sünniler arasında ise Şafii mezhebi yaygındır. Hürmüzgan'ın güney köylerinden bazıları Hanbeli mezhebine bağlıdır. İran'da daha çok Batı Azerbaycan, Kürdistan ve Kirmanşah eyaletleri ile Tahran, Zencan, Gülistan, Hamedan, İsfahan bölgelerinde ikamet eden Sünni Kürtlerin nüfusu yaklaşık 4,5 milyondur. Sistan ve Beluçistan, Hürmüzgan, Gülistan, Horasan-ı Rezevi, Güney Horasan, Mazenderan ve Tahran eyaletlerinde yaşamlarını sürdüren Sünni Beluçların sayısı yaklaşık 2,5 milyondur. Horasan eyaletleri ile Hürmüzgan, Fars, Tahran, Beluçistan, Buşehr ve Mazenderan eyaletlerinde ikamet eden Sünni Farıların nüfusu yaklaşık 1,7 milyondur. Gülistan, Horasan, Mazenderan ve Tahran eyaletlerinde yaşayan Sünni Türkmenlerin sayısı 1 milyon civarındadır. 250.000 civarında nüfusa sahip Sünni Talişler Gilan, Erdebil ve Tahran eyaletlerinde ikamet ediyorlar. 120.000 nüfusa sahip Sünni Araplar Buşehr, Huzistan, Hürmüzgan, Fars ve Horasan eyaletlerinde yaşıyorlar. Sayıları 50.000'i bulan Sünni Türkler ise Erdebil, Gilan, Tahran, Horasan-ı Rezevi ve Batı Azerbaycan eyaletlerinde yaşamlarını sürdürüyorlar.

İran'da Sünnilerin İmkânları/Fırsatları ve Sorunları/Karşılaştığı Engeller

İran'da Sünnilerin sahip oldukları ve/veya karşı karşıya kaldıkları dini, mezhebi, sosyal, siyasi, ekonomik vd. imkânlar, fırsatlar, güçlükler, sorunlar ve engellerle ilgili kitapta yer verilen bilgileri şu şekilde özetlemek mümkün.

İran Anayasası ve Ehlisünnet

Yazar, İran anayasasında Ehlisünnetin durumu temasını işlerken anayasanın dini/İslami temelli vurgularından dolayı Sünnilerin de birçok hakkının zahiren de olsa metne yansıdığını belirtmektedir. Tabi, anayasada İslamilik vurgusu kadar, ülkenin resmi mezhebinin Caferilik olarak vurgulandığını da belirtmek gerekir. Bunun dışında anayasada çerçevesi çizilen dini, mezhebi ve etnik hakların özellikle siyasi ve kurumsal anlamda karşılığını bulduğunu söylemek mümkün değil. Abdulzahir Sultani, Sünnileri de doğrudan veya dolaylı olarak ilgilendiren İran anayasasının dini ve mezhebi konularla alakalı 4, 6, 9, 11, 12, 19, 20, 22, 23, 26 ve 56. maddelerini doğrudan aktarmaktadır. Biz de bu maddelerden bazılarına yer vermekte yarar görüyoruz:

“Madde 4: Bütün medeni, cezai, mali, iktisadi, idari, kültürel, askeri, siyasi vd. kanunlar ve hükümler İslami ölçülere uygun olmalı. Bu hüküm, diğer bütün anayasa, yasa ve kuralların temelidir ve bu hükmü icra etmek Şura-i Nigehban (Koruyucular Konseyi) fakihleri sorumluluğundadır.

Madde 11: “İşte bu sizin ümmetiniz, bir tek ümmettir. Rabbiniz de benim. Yalnız bana kulluk edin” ayeti kerimesi gereği bütün Müslümanlar bir ümmettir ve İran İslam Cumhuriyeti devleti; İslam dünyasında siyasi, iktisadi ve kültürel birliğin sağlanması için bütün siyasetini İslam milletlerinin birliği ve vahdeti temelinde yürütmek ve sürekli bunun için çaba göstermekle mükelleftir.

Madde 12: İran'ın resmi dini İslam, mezhebi ise Caferî İsnaaşerî [On iki imam]

mezhebidir ve bu kanun ilelebet değiştirilemez. Hanefi, Şafii, Maliki, Hanbeli ve Zeydi dâhil olmak üzere diğer İslam mezhepleri tam bir saygınlığa sahiptir ve bu mezheplerin mensupları dini merasimlerini eda ederken kendi fıkıhlarına göre amel etmekte özgürdürler. Yine dini eğitim-öğretim işlerinde ve şahsi işlerde (evlilik, boşanma, miras ve vasiyet gibi) ve bunlarla ilgili yargılamalarda kendi mezheplerince amel etmek kanuni haklarıdır. Bu mezheplerin her birinin çoğunlukta olduğu bölgelerde danışma meclislerinin yetkisinde bulunan mahalli kanunlar/kurallar, diğer mezheplerin müntesiplerinin haklarını korumak kaydıyla yerel mezhebe göre düzenlenecektir.

Madde 19: Hangi kavimden ve kabileden olursa olsun İran halkı, eşit haklara sahiptir ve renk, soy, dil gibi özellikler imtiyaz gerekçesi olamaz.

Madde 20: Kadın erkek milletin bütün fertleri, kanun önünde eşittir ve İslami ölçüler çerçevesinde bütün insani, siyasi, iktisadi, toplumsal ve kültürel haklara sahiptir.

Madde 23: İnançları soruşturmak yasaktır ve hiç kimse sırf herhangi bir inanca sahip olduğu için taciz edilemez ve azarlanamaz.

Madde 26: Milli birliği, bağımsızlığı, özgürlüğü, İslami ölçüleri ve İslam Cumhuriyeti'nin esaslarını ihlal etmemek şartıyla; siyasi, sendikal ve İslami partiler, topluluklar, yapılar ve dernekler veya varlığı tanınmış dini azınlıklar özgürdürler. Hiç kimse bu yapıların herhangi birine katılmaktan men edilemez veya bunlardan birine katılmaya zorlanamaz."

İran'da Sünnilere Ait Camiler Medreseler Dini ve Kültürel Merkezler

İran'da Sünnilerin çeşitli dini, ilmi ve kültürel faaliyetleri söz konusudur. Dini merkezler, devlet üniversiteleri, özel okullar, özel üniversiteler, âlimler, kanaat önderleri, fetva heyetleri, ulu camiler, normal camiler, eğitim ve zikir toplantıları, yayınevleri, kütüphaneler, kitapçılar, çocuk bakım merkezleri/kreşler, yaz Kuran kursları, eğitim kursları, sempozyumlar, konferanslar, dini toplantılar, kültürel yayınlar/faaliyetler ve Kuran müsabakaları bu faaliyetlere örnek olarak zikredilebilir. Bunların yanında toplumsal alandaki faaliyetler konusunda çeşitli hayır kuruluşlarından, kamu yararına faaliyet yürüten sosyal yardımlaşma ve dayanışma derneklerinden/vakıflarından, uyuşturucu bağımlılığıyla mücadele merkezlerinden; yetimleri, kimsesiz çocukları koruma ve eğitme merkezlerinden de (yetiştirme yurtları ve çocuk esirgeme kurumları) söz edilebilir.

İran'da Sünnilere ait yaklaşık 20 resmi yayınevi bulunmaktadır. Bu yayınevleri kuruldukları günden bugüne kadar 4 bini aşkın kitap basmıştır. Bu yayınevlerinin yanında, kültürel ve ilmi alanda hizmet veren ve sayısı yüze varan kitapçılar da vardır. İran'da Sünnilerin yaklaşık 500 medresesi bulunuyor. Bu medreselerde 42.000 kız-erkek talebe okumakta ve 3000 müderris de ders vermektedir. Sünnilere ait medreselerin ve dini merkezlerin önemli bir kısmı Beluçistan ve Gülistan bölgelerinde yer alır. Ondan sonra Horasan ve Kürdistan bölgeleri gelir. İran'da çeşitli eyaletlerde Sünnilere ait 100 civarında dini müessese ve hayır kuruluşu vardır. Bunların çoğu Hürmüzgan eyaletindedir.

İran genelinde Ehlisünnete ait 15.000 civarında cami bulunuyor. Sünnilerin en büyük camisi yaklaşık 100 bin kişi kapasiteli Zahidan'daki Mekki Ulu Camii'dir (Mescid-i Cami-i Mekki). Bunun dışında Sünnilere ait en önemli camiler Senendec Musalla'sı, Kirmanşah Ulu Camii, Urumiye İmam

Şafii ve Kudüs Camileri, Şiraz Resul-i Ekrem Camii, Türbet Cam'ında tarihi Ulu Camii, Bircend'de Elbenna Ulu Camii ve Bender Abbas'ta Ehlisünnet Camii olarak zikredilebilir. Merkezi eyaletlerde Sünnilere ait hiçbir cami yok. Buralarda Sünnilere ait sadece belli sayıda mescit bulunmaktadır. Örneğin Tahran şehri ve çevresinde Sünnilerin 25 mescidi bulunuyor. Ancak Sünni cemaatin dağınık yerlerde ikamet etmesi sebebiyle bu mescitlerde beş vakit cemaat namazı kılınmıyor. Bu mescitlerin hemen hemen hepsinde sadece cuma namazları, bazen de bayram ve teravih namazları kılınabiliyor. Tabii zaman zaman devlet yetkililerinin bu mescitlerin önemli olanlarında –Tahran'daki Sadıkiye mescidi gibi– bayram namazlarının kılınmasına da engel olduklarını belirtmek gerekir. Tahran, Kerec, İsfahan, Kum, Tebriz, Ahvaz, Save, Simnan, Yazd, Kirman ve Meşhet gibi büyük şehirlerde Sünniler dağınık halde ikamet ettiği için, Sünni camianın ileri gelenleri, sürekli olarak devlet yetkililerinden bu bölgelerde camiler inşa etmek, kültür merkezleri ve dini merkezler kurmak için izin talep etmektedir. Ancak bugüne kadar Sünnilerin bu taleplerine yetkililer tarafından olumlu yanıt verilmiş değil. Mesela Tahran'da sayıları 1 milyonu bulan Sünnilerin cami veya medrese açmalarına izin verilmiyor. Davet ve Islah Cemaati, Tahran'da Sünnilerin en önemli merkezlerindedir. Sünnilerin dini ve mezhebi faaliyetlerini büyük ölçüde bu cemaat yürütüyor.

İran'da Sünniler Arasında Faaliyet Gösteren Dini Fikri Yapılar ve Hareketler

İran Sünnileri, İslam dünyasının bir parçasıdır. İslam dünyasında da diğer insanlar arasında da düşünsel ihtilaflar ve muhtelif bakış açıları tabii bir durumdur. Dolayısıyla İslam dünyasının her yerinde olduğu gibi İranlı Müslümanlar arasında da çeşitli siyasi ve fikri gruplar, hareketler ve yapılar söz konusudur. Tebliğ Cemaati, Davet ve Islah Cemaati, Müslüman Kardeşler Cemaati, Selefilik, Sufilik ve Kuran Mektebi bu cemaat ve hareketlerin başında gelmektedir. Bunun dışında Sünniler arasında faaliyet gösteren çeşitli milliyetçi, liberal yapılar ve silahlı örgütler de söz konusudur. Ancak İslam dünyasının birçok bölgesinde olduğu gibi İran'da da Sünni kesimimin büyük bir çoğunluğunun bu yapı ve hareketlerin hiçbirinde yer almadığını hatırlatmakta yarar var.

İran'da Sünnilerin Siyasi Sistem İçindeki Rolü/Payı

Seçim arifeleri, siyasi propaganda dönemleri ve özellikle ülke çapında ortak bir duruşun sergilendiği dönemler dışında; Sünnilerin İran devletine ve hükümetine muhalif veya muvafık olan siyasi partiler ve hareketlerle irtibatı çok zayıftır. Sünniler siyasi imkânlardan az miktarda ve belli bir düzeyde yararlandırılmaktadır. İran'da Ehlisünnet mensuplarının rehberlik (dini liderlik), cumhurbaşkanlığı, meclis başkanlığı (İslami Şura Meclisi Başkanlığı), yargı başkanlığı vd. büyük makamlara gelme imkânı yok. Aynı şekilde Anayasayı Koruma Konseyi, Kültür Devrimi Yüksek Şurası ve Rejimin Maslahatını Teşhis Kurulu'nda Sünnilerin üyeliğine yer verilmemektedir. Dini lideri seçme gibi çeşitli yetkileri bulunan Seçkinler Meclisi'nde (Meclis-i Hobregan) ise Sünnileri temsilen üç temsilci, İran Meclisi'nde (İslami Şura Meclisi) de yirmi Sünni milletvekili bulunmaktadır. İran'da bugüne kadar Sünni hiçbir bakan ve büyükelçi atanmadı. Ehlisünnetin eyalet ve şehir yönetimlerinde önemli makamlardaki payı da çok azdır.

İran'da Sünnilerin İktisadi Coğrafi Siyasi ve Kültürel Durumları ve Sorunları

Ehlisünnet mensuplarının ekonomisi; buğday, arpa, pancar, meyve, sebze çeşitleri ve hububat gibi İran'da yaygın olan tarım ürünlerine dayanmaktadır. Ancak bu alanda modern yöntemleri kullanma ve yeni tekniklerden yararlanma oranı azdır. İnek, öküz, deve, kümes hayvan, balık, arı vb. alanlarda besicilik de yaygındır. Ağır sanayide Ehlisünnetin rolü ve etkinliği yok. **Ehlisünnet**

bölgelerinde daha çok hafif sanayi üretimi yaygındır. Sünnilerin bir kısmı da hizmet sektöründe çalışmaktadır.

Ehli-sünnetin kültürel müesseseler, özel yükseköğretim merkezleri, dergiler ve elektronik yayınlar konusundaki payı, diğer kesimlere nispeten çok azdır. Medreseler, fikri yapılar ve hayır kuruluşları tarafından çıkarılan az sayıda dergi ve yayın mevcuttur. Kur'anî bilinçten yoksunluk, dini kültür eksikliği, özgüven eksikliği, inançsızlık/din karşıtlığı, dinden uzaklaşma, içtihat kapısının kapandığına inanmak, eğitimsizlik, cehalet, eğitim seviyesinin düşüklüğü, radikallik/aşırıçılık, vurdumduymazlık, muhaliflerin tek taraflı propagandaları, elektronik imkânlardan az oranda yararlanma, maddiyatçılık/materyalist eğilimler gibi meseleler; İrand'a Sünnilerin ilmi ve kültürel güçlükleri ve sorunları arasında sayılabilir.

Tek bir rehberlik makamına sahip olamamak, merkezi danışma ve yönetim kurullarından yoksun olmak, aktif faaliyet yürüten parti/yapı ve hareketlerin azlığı, tefrika, zayıf ilişkiler, uyuşturucu, kaçakçılık, madde bağımlılığı, siyasi baskılar, mezhebi ayrımcılıklar, bir televizyon/uydu kanalının olmaması gibi durumlar Sünnilerin karşı karşıya kaldığı toplumsal ve siyasi güçlüklerden ve sorunlardan bazılarıdır. İkamet edilen bölgelerin uzaklığı ve mesafenin uzunluğu, fakirlik, yoksulluk ve sefalet, sınır boylarında ikamet etmek, fabrikaların ve ağır sanayinin yokluğu veya azlığı, çalışmak için memleketleri terk edip göç etme durumunda kalmak, kuraklık ve kıtlık da İrand'a Sünnilerin karşı karşıya bulunduğu coğrafi ve ekonomik güçlüklerin ve sorunların başında gelmektedir.

Kitabın sonunda İrand'a Sünnilere ait çeşitli medreselerin, dini/kültürel merkezlerin, camilerin, yerel kıyafetlerin, gelenek ve göreneklerin yer aldığı zengin görsel ekler de sunulmuştur.